

*Staņislava Broka Daugavpils Mūzikas vidusskolas
Kora diriģēšanas pedagoģes
Marutas Veļičko apkopojums par
diriģēšanas tehnikas jautājumiem, analizējot
pieredzējušu diriģentu atziņas.*

Diriģēšanas tehnikas jautājumi

2023. / 2024.m.g.

Metodiskais materiāls ir veltīts MV kora diriģēšanas kolēģiem.

Metodiskais materiāls tiek balstīts uz pieredzējušu diriģentu vērtīgām atziņām par diriģēšanas tehniku. Metodiskajā darbā tika apskatīti sekojošo diriģentu atziņas: Ludmila Pismennaja, Rasma Baša, Mendelis Bašs, Imants Kokars, Gido Kokars, Pauls Kvelde, Jānis Dūmiņš.

Šajā materiālā tiek piedāvāti dažādi jautājumi par diriģēšanas tehniku: diriģenta aparāts, roku un ķermeņa atbrīvošana, takts figūru veidi, diriģenta žests kora mūzikā, muzikālie vingrinājumi.

Metodiskā materiāla mērķis :

- *apkopot un salīdzināt pieredzējušu diriģentu atziņas diriģēšanas mācīšanas metodikā;*
- *atklāt teorētiskās un praktiskās zināšanas par diriģēšanas aprātu.*

Metodiskā materiāla uzdevumi:

- *sniegt teorētiskas un praktiskas zināšanas diriģēšanas metodikā;*
- *apgūt tehniskus paņēmienus un ieteikumus diriģēšanā;*
- *saskatīt kļūdas diriģēšanas tehnikā;*
- *apgūt vingrinājumus roku un ķermeņa atbrīvošanai;*
- *paplašināt redzes loku par vairāku diriģentu atziņām.*

Metodiskajā materiālā “Diriģēšanas tehnikas jautājumi “ atrodami atziņu apkopojumu konspekti no SBDMV Kora diriģēšanas pedagoģes M. Veļičko, kura ikdienā strādā kā kordiriģēšanas pedagogs.

Metodiskais materiāls pieejams SBDMV bibliotēkā.

“Dirigēšanas tehnikas jautājumi”

Ludmila Pismennaja

Galvenais- rokas un ķermeņa atbrīvotība.(Kļūdas-pacelti, savilkti pleci, pacelts augšdelms).

Dirigēšanas tehnikai jābūt vienībā ar klaviertehniku, visu laiku jābūt horizontālā plakne, klaviatūra, rokas svars, punkti uz plaknes nevis pusceļā.

Ļoti bieži dirigē ar visu roku, neskatoties kāds ir temps. Jo ātrāks temps un ritms, jo mazāka amplitūda. Jāprot ieslēgt atsevišķas rokas daļas (plecs, apakšdelms, plauksta). Darba daļa līdz elkonim.

Skaņa rodas punktā, tā jājūt pirkstu galos, nevis plaukstas apakšā(lauza locītava).Dabīgs plaukstas stāvoklis.

Locītava-it kā vijoles lociņu turot. Sānos stūrus izvadīt ar pirkstu galiem un locītavu, nevis sasniegt ar plaukstas sānu. Pie legato štriha skaņa var sākties ceļā uz punktu, bet non legato sākas tikai punktā.



Bieži elkoņi par augstu un platu (var būt izņēmumi).

Neizmanto amplitūdas (Ernesaks pielietoja rāmīšus).

Pamatā jāpieradina ,ka maza amplitūda ir piano. Kad izjūt roku, tad var amplitūdu ierobežot.

Frāzēšana.  sākt neakcentējot, kā ne no kā, pazūd pirmais mājiens.

Visu laiku just vokālo pamatu, attīstības līniju, pieturēt skaņu, elpu. Nav skaņas, kuras neattīstās, uz garām skaņām jā saglabā pulsācija. Pie legato jā sajūt pretestība.

 - sāk no centra.  – punkts uz smagās daļas. Vienmēr ir primārie un sekundārie uzdevumi. Atsitieni nedrīkst būt lieli, pēc iespējas mazāki. Visu laiku, cik vien iespējams turēties pie plaknes, ja nav pamata, tad rokas tukšas.

Pavadījumā- labo roku nekad neizslēgt, solistu ar labo roku, ja īsas starpspēles vai ievads, tad var ar vienu roku, ja attīstīts posms, tad ar abām rokām. Jābēg no roku paralēlisma un tomēr praksē ar abām rokām.

Noņemšana. Klasiskā mūzikā jānoņem uz mājienu, romantiķiem var pārvilkt vai vispār nenoņemt.

Mendelis Bašs

Dirigēšanā ir 3 posmi- abstraktā tehnika, emocionālā puse, apvienojums (tas ir visgrūtākais).

Ja mūzika sarežģīta, tad jāpaliek pie tehnikas. Svarīga ir roku diferencēšana- labā pie taktēšanas, it sevišķi ar orķestri, kreisā -iekritieni, dinamika, palīdz labai rokai muzicēt.

Abstraktā tehnika- ļoti skaidra figūra un štrihi (stacatto, legato, non legato). Lai būtu skaidrība, jābūt skaidrām līnijām. Mājiens sastāv no vairākām daļām (par to ir daudz grāmatu).

Svarīgs ir atvēziens, svarīgi izvest pulsāciju, tāpēc pareizi ir jāparāda punkts, ja piesitam, tad sitienu sajūtam, pie stacatto punkts asāks. Ja ārpus plaknes, tad punkts tikai jāiezīmē, pie non legato punkts maigāks. Arī pie legato jābūt punktam, tas ir visgrūtāk. Tāpēc jāsāk ar non legato un sacatto. Arī stacatto ir dažādi.

Jebkurā taktsfigūrā pirmais mājiens uz ↓ , pēdējais uz ↑ , ja neizdodas horizontālie mājieni, tad vingrināties katru mājienu atsevišķi ar sagatavojumu.

Vēziens, punkts, atsitien. Jāstādās priekšā, ka mēs figūru zīmējam noteiktā plaknē. Grūti stādīties priekšā plakni(klaviatūru), tāpēc 3.mājiens bieži iet aiz mugurē. Rokai jābūt brīvai jebkurā gadījumā.

Dirigētam galvenais kontakts ar izpildītāju notiek ar seju, ar rokām nedrīkst to aizsegt.

Slikti, ja iekritienus rāda ar abām rokām. Taktsfigūru sāk ar labo roku un kreiso roku pieliek vajadzības gadījumā. Kreisā roka jāliek tā, it kā viņa ņemtu visā daļību.

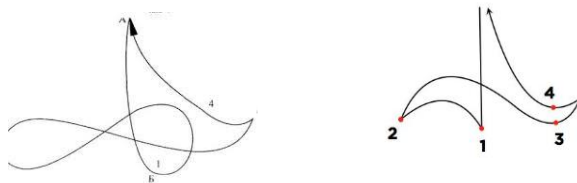
Divdalīgās figūras veidi atkarīgi no štrihiem, ja stacatto, tad kustība ir vertikāla, jo tuvāk legato, jo kustība, jo kustība horizontālāka. Otrais mājiens burtiski iet pa pirmā mājienu ceļu, tas dod lielu skaidrību. Iekritiens pa otro mājienu citā vietā un parasti viens pats.



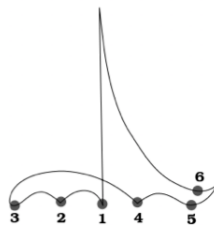
Trīsdalīgā figūrā – 1.mājiens uz leju, bet jāgatavo otrais mājiens, tāpēc 1.mājienam tendence uz iekšu. Visiem horizontāliem mājiem jābūt vienā plaknē.



Četrdaļīgā metrā- 1.mājiens tendence atvēzienam uz āru, lai varētu sagatavot 2. mājienu.



Mājiens dalīšana – pamatā paliek figūra, vieglo daļu neizcelt (kā atlec bumba). Smagā daļā uz leju, vieglās uz augšu. 3.mājiens obligāti skatās uz leju. Atlēciens 1/3 no mājiens (teorētiski). Galvenais, lai izpildītājs saprastu, ko diriģents grib un dara.



It sevišķi forma svarīga, ja ir “kupletu dziesma”, piemēram “Pūt vējiņi”, “Tumša nakte, zaļa zāle” utt.

Taktmēru nosaka teksta un mūzikas uzsvari 5/4, 7/4, 11/4.

Tautas dziesma teksts un mūzika ir daina. Mūzika un teksts vienoti, tautas dziesma jāpasniedz vienkārši, bet bez dramaturģiska pārdzīvojuma. Tautas dziesmā dabisku vienkāršību, emocionāli sajūst, nevis efektīgi pārdzīvot. (ar retiem izņēmumiem, izejot no tautas dziesmu teksta). Šī tautas dziesmu vienkāršība saistās ar diriģēšanas tehnikas elementiem. Ja dzied labi tautas

dziesmas,tad var domāt par vecklasiku- motetes, madrigāli. Daudz kas tuvs tautas dziesmai. Madrigāli- tā ir promiešana no baznīcas un tomēr vēl saistība ar to. Vecklasikas pasniegšanas metode – vienkāršība, polifono balsu izvešana,mazāk caur sirdi. Kurš komponists bijis ar lielāku talantu, tas saglabājies līdz mūsu dienām. Labā literatūra izplatās visur.

Motetes- vairāk reliģiski teksti. Neilgi pasniedzams, viss skan kā brīnums. Dabūt vienu sajūtu un ar to spēlēties.

Latviešu klasika ir Rietumeiropas romantisms un varbūt arī kaut kas no vecklasikas. Latviešu klasika iegājusi romantisma laikmetā, tikai nāk klāt jauni pārdzīvojumi. Katrai tautai klasika ir citādāka. Mūsu klasika ir daudz brīvāka. Klasikā mūzikā ir viss skaidrs, tīrs, kā klasiskā gleznā. Klasikā maz moku (angļi, krievi). Klasika tuvāka tautas dziesmai. Klasika- atkāpties no sevis, vadīties no autora. Galvenais- autora norādījumi, doma, saprast kādēļ atteikties no subjektīvā traktējuma, lai vienkāršībā atzītu īstenību. (Opermūzikā katram komponistam parādās savs stils).

Vispirms jāzina par mūzikas un teksta autoru.

J.Vītols ir mūsu vecklasika.

Alfr.Kalniņš ir vislatviskākais komponists, raksta arī simfonisko mūziku, kur ir jūtu bagāts un atraisītāks.

Em.Dārziņš jātraktē subjektīvām izjūtām. Dziesmā “Lauztās priedes” vairāk traktējams J.Rainis nevis Em. Dārziņš.

Klasikas pasniegšanas metode- mazāk nosaka teksts, nekā mūzika. Klasikas taktēšanas pamatā ir forma. Žesta elementi veidojas no tā, kā sajūtu traktējumu. Ja lieto nepareizu tehniku, salauž formu.

Em.Melngailis “Daba un dvēsele”- jātraktē J.Rainis. Ir jāiznes teksta doma, nevar tikai taktēt. Viss kas atšķirīgs, vav dziļš! Dziesmā grūti veidojas forma, teksts jauns, bet frāze turpinās, nesakrīt mūzikas frāze ar teksta frāzi.

Orķestris- nekad neizslēdzot labo roku, orķestris jāpazīst, jāzin, jādzird, jo tas ir bagātāks nekā koris.

Kad pārejam uz emocionālo pusi, daudz kas pārmainās, tomēr visas emocijas jāiekļauj taksfigūrā. Pie emocionālā darbojas visa diriģenta seja,stāja, ķermenis(diriģents var kustēties, ja to prasa raksturs).

Dinamiskā puse- piano- amplitūda mazāka, forte -lielāka, bet varbūt pretēji, p- var būt lielāks, f- mazāks, asām kustībām, jābūt iekšējam spraigumam, neizsaka žesta lielums.

Kā izturēt pauzes? Tā ir mūzika. Pauzēs iekšējā pulsācija turpinās, tā vienmēr ko nozīmē, tā var būt maigi nogaidoša, brīdinoša, tai jābūt emocionālai.

Sagatavošanas kustība sastāv no 3 momentiem:

1. uzmanība;
2. elpas mājiens;
3. sākums.

Skaņu jāsajūt pirkstu galos, izejot no tā, ja pirkstu galos skaņa turas, tad mēs viņu pārtraucam, atraujam. Parasti ņem dalību kreisā roka, jo tā iztur.

Vingrinājumi- ar kreiso roku akordu tur, otru taktē, noņemšanas akordu atrauj, ņem nost no dirigēšanas zonas.

Uztaktis – sagatavojums uz iekšējā mājienu, tikai to nevar rādīt izteikti. Visiem mājiem ir divi virzieni, līdz ar to elpas mājiens ir puse no mājienu un uz augšu.



Plaukstas nosaka stilu.

Kociņš- rokas pagarinājums, nevis izgreznojums. Var turēt kā katram ērti.

1. tieši pirkstos- 1,2,3 4,5 brīvi
2. labāk gandrīz dūrē, stingri dūrē
3. pirkstos un sātiski.



Plaukstai brīvai, gaiss caur pirkstiem, lai sajustu gaisa pretestību.

Kociņš labi pie dalījumiem, vai ja delnu par daudz plivina, jo tas mobilizē delnu un līdz ar to redzam skaidru zīmējumu. Plaukstu turēt taisnes pamatā, bet plauksta ir tā, kas vada, tāpēc stāvoklis var mainīties.

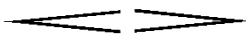
Uztaktis, ja sākas ar , ar mājienu otro pusi, pirkstus, plauksta, kas nolaista uz leju, pamest uz augšu,  sākumu lauzt uz ↓ tad uz ↑ .

Pirmais moments- uzmanība, dirigents paceļot rokas sagatavo kolektīvu muzicēšanai. Uzmanība norāda uz sākuma dinamiku, sagatavo kolektīvu elpas mājienu, tad seko elpas mājiens, tas var būt dažādos virzienos izejot no taktsfigūras, bet vienmēr uz augšu (dirigentam ar šo kustību jāpaceļ diafragmālā elpa). Elpas garumam jābūt mierīgam, intuitīvam.

Otrais moments- elpas mājiens ir svarīgākais! Sagatavošanās kustības ir iepriekšējā mājienu virzienā, navajag dot punktu uz sagatavojuma, tikai uz smago daļu, jo citādāk veidojas dubultsitiens. Sagatavošanās mājiens sagatavo dinamiku, raksturu.

Fermātas – noņemamas un nenoņemamas. Iztur akordu, atkarībā no tempa, no notis ilguma, ja  nots- tad fermāta īsāka, ja  nots, tad garāka, bet to nosaka mūzikas elpa.

Elpas mājienu vajag parādīt vienkārši, nepārspīlējot, piem., Alfr. Kalniņš “Bezdelīgām aizejot”, pie teksta “... Ka bijāt Latvijā...” izturēt nenoņemamu fermātu un dot tikai elpas mājienu, lai nebūtu pauzes. Ir atšķirība, kad fermātu noņemam un tad elpa, vai nenoņemam un dodam elpu.

Kora mūzikā noņemšanu nosaka teksta zilbes. Kur līdzskaņi, tur uz tiešo mājienu, kur patskaņi, var pārvilkt, bet labāk noņemt mājienu beigās. Izturētās notis labi, ja nedirigē, tikai pulsē, kur  , tad šī pulsācija palīdz saturēt.

Ja elpas mājiens pareizi izvests, tad ir nodrošināts trešais moments- sākums.

Sagatavošanas mājienu jābūt visur- skaņdarba vidū, varbūt ne tik nozīmīgi, kā sākumā, bet jābūt visur.

Dirigēšana ir sagatavošanas māksla.

Elpas aiztura atsevišķos gadījumos (lai iestrādātu, paņemt akmeni un mest, lai visas kustības būtu dabīgas).

Noņemšanas kustībā – tie paši trīs momenti. Sagatavošanas kustībā pašam dirigentam jāieņem elpa, jo citādi neizjūt, mājiens nedzīvs. Aiztura ir moments, kas iezīmē iepriekšējā mājienu punktu.

Noņemšanas kustībā jābūt skaidram sagatavošanas mājienu. Noņemšana atkarīga no dziesmas rakstura. Noņemšanas kustība ir nākošā mājienu virzienā. Jānoņem punkta pēdējā brīdī pirms nākošā mājienu.

Mūzika ir dzīva, tā plūst, nekur nevajag apstāties. / Teodors Kalniņš /

Imants Kokars

Tehnika atbrīvo ceļu mūzikai!

1. Rokās brīvs kritiens no pleca.
2. Tīra taktsfigūra.
3. Punkti arī pie legato.
4. Izprast mājienu sastāvdaļas- sagatavojums, aiztura, mājiens, punkts, atsitiens uz mājienu līdzskaņa sajūta, punktā patskanis un izskaņa.
5. Noņemšanas- jābūt sagatavotai, pa mājienu ceļu.
6. Iekritieni- ja iekritienu daudz, vienu izlaiž.
7. Rokas daļas- locītava, elkonis, plecs darbojas atkarībā no tempa nevis dinamikas
8. $\frac{4}{4}$ – 2. mājiens it kā pazūd, mazāks.
9. Vingrinājumi, lai atrastu pozīciju un elkonis neceltos uz augšu, saņem audzēkņa delmu un laist, lai elkonis brīvi nokrīt.

“Pūt vējiņi”- nobeigumā piecu veidu noņemšanas:

1. noņemt uz iekšu bez sagatavojuma;
2. noņemt uz āru bez sagatavošanas;
3. noņemt uz iekšu ar sagatavojumu;
4. noņemt uz āru ar sagatavojumu
5. izgaist, pārtraukt skaņu, lai netraucētu mūzikai.
(Bortņanskis. Koncerti-3., 17., 27., 32.

Kas savu darbu mīl, tas daudz strādā./Im. Kokars/

Gvido Kokars

Visu laiku jābūt skaņas sajūtai, teksts iet pāri, vokālās prasības atbilst tehnikai, ar roku jātur elpa. Mūzika jāvada, nevis jārāda. Darīt savu, bet no citiem ņemt labāko.

Vokālā dzirde ir iedzimta. Dziedāšanas maniere, skar vokālo darbu.

Skaņas veidošana:

- non vibrato;

- mazs vibrato;
- izteikts vibrato.

Daži diriģenti uzskata, jo vairāk obertonu, jo labāk. Latvijā turas pie otrā- minimālā vibrato- balss dzīva, ne instrumentāla. A capella dziesmās prasa citu vokālo skanējumu ne kā lielās formas.

Slāvu dziedāšanas maniere(ukraiņi, bulgāri, slovāki u.c.) iedzimta diafragmālā elpa. Baltijas valstu pašdarbnieku koros diafragmālo elpu var iemācīties 5-6 gadu laikā, ar sūru, grūtu vokālo darbu.

Katrs mūzikas stils prasa savu vokālo manieri. Nēģeru spiričuelus bez kustības nevar pasniegt, arī vecklasika prasa emocionālu piesātinātību. Katram stilam cita diriģēšanas maniere.

Tehniskiem elementiem-ir jābūt visiem.

Atdarināšanas metode-nenoliedz individualitāti.

I kursā-partitūras spēlēšana, balsu akordu dziedāšana visu pēc programmas prasībām. “Melnais darbs jādara pašam”. Bet diriģēšanā, kamēr žesti ieiet, kā refleksi (kaut visu pirmo pusgadu diriģē tikai non legato).

Vispirms tautas dziesmas, maršus, lielās formas, kur nav ritma, tempa dažādības. Diriģējot daudz staigā, ielaižas celī, runā, groza galvu utt.

Strādā visa roka, nekustina elkoni .

Plaukstu nedrīkst veidot par žestu, plauksta paliek priekš visa pārējā- punkta, skaņas veidošana utt. Ja kustās elkoni, roku pavisam izstiept.

Plecs -ja par daudz kustās elkoni, tad panākt, lai roka absolūti būtu nekustīga, nedzīva, bet tikai kustību izjust ar plecu, un tad pieliek mazu plauksta kustību.

Kā atrast izejas pozīciju?

1. Roka brīva gar sāniem, pacelt un ielikt elkoni.
2. Izbīda uz priekšu.
3. Delnu sānis, lai elkoni būtu lejā.

Skaitīt uz “trīs” un uz katra skaitījuma izdarīt vienu kustību, atsevišķi, abām rokām. Skaņdarba apgūšanas procesā pirmais darbs- forma. Formas sajūta jāveido arī tautas dziesmās, tad vieblāk dziesmas kupletus saturēt un atklāt. Piemēram, Jēk.Graubiņš “Grieziet ceļu”- (13 panti) var teikt caurkomponēta forma, bet tajā pat var saskatīt trijdaļu formas iezīmes.

A- 1.		B- 4.,5.,	A ₁ - 10.,11.,
2.	kuplets	B ₁ -6.,7.,	A- 12.,
3.		B ₂ -8., 9.,	A ₂ - 13

Rasma Baša

“ Roku un ķermeņa atbrīvošana ” .

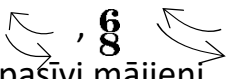


Katram mākslas veidam, kas saistīts ar kustībām ir jābūt brīvam, atraisītam. Pedagogam jābūt kā ārstam, kurš redz nepilnības un kā režisoram jāpanāk, lai diriģents brīvi prastu ar rokām runāt, jo ar vārdiem zaudē laiku.

Taktēšana- palīgtehnika (iesākumā), kura ir ļoti nepieciešama.

Defeniti-savilkts korpuss.

Pareiza stāja-jābūt 4. atbalsta punktiem, guļot var pārbaudīt- pakausis, lāpstiņas, dibens, papēži vai nostājoties pie vertikālas plaknes (sienas, durvīm).

1. lai atbrīvotu kakla muskuļus, pagriež galvu uz vienu pusi, otru pusi, pagriež visu ķermeni.
2. paceļ ,nolaiž plecus.
3. rokas- plaukstas brīvi guļ.
4. elkoni- paceļ, ieliec, lai pārbaudītu vai nav savilkts, tad prasīt uz sāniem, tad izbīdīt uz priekšu.
5. locītavas vingrinājumi- pacelt un laist ,lai krīt, tad lai krīt līdz plaknei. Kūstību arvien palielināt, lai iesaistās elkoni. Roka elastīgi atlec, līdz iesaistās plecs. Lai plecu vingrinātu, tad griezt apkārt, lai justu riņķi, necelt par augstu. Griezt uz sevi no locītavas-līdz plecam un atpakaļ.
6. stacatto vingrinājumi:
piano- $\frac{4}{4}$ vienu takti ar vienu roku, otru takti ar otru no *p* - *f* ;
p - mazāku, tikai ar locītavu pie staccato taktsfigūrā, punktu uz katru taktsdaļu.
7. vingrinājums- locītava brīvi nolaista, griežas ātri un ceļas pret kori, ar vien lielāku apli līdz elkonim, tad ieslēdzot plecu (jo mazāks aplis,jo galvenā ir locītava). Šo riņķi darīt arī uz priekšu un sāniem pa taktsfigūras ceļu.
8. vingrinājums- pa figūras ceļu- legato vai non legato vienai rokai iekritiens uz 3. taktsdaļu utt.

9. vingrinājums- *f* legato - *p* stacatto, *p* stacatto - *f* legato. Ātrā tempā 4/8 uz divi  ,  ,  ↓↑ - izpildījuma štrihi – legato, sacatto. Aktīvi un pasīvi mājieni.

Roku funkcijas- izaug no zemteksta, kreisā roka pieliek zemteksta krāsu. To pedagogs nevar pateikt, pašam jābūt par to pārliecībai. To var attīstīt tikai ar ikdienas treniņiem. Par maz izmanto plaukstas dažādību.

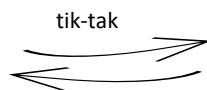
Delna diriģentam ir kā aktierim acis, jo tas viss saistās ar domāšanas procesu. Labā roka – racionālā, kreisā- emocionālā, jo tas izriet no paša cilvēka.

Pauls Kvelde

Pirmais likums atbrīvoties, jo jebkuram māksliniekam jābūt atbrīvotam un jābūt paškontrolei. Vispirms jāatbrīvo visas locītavas, pēc tam jānoslēdz tās, kuras nav vajadzīgas.

Metrs valodā un melodijā.

Pirmā metra daļa obligāti vertikāla., pārējās horizontālā plaknē, lai 1.mājiens atšķirtos, vertikālā kustība ir dominējoša.



Atsitiens ne par augstu, jo plašāk, jo lēzanāk.

Delna- noslēdz kustību, kas sākas no pleca.

Apakšdelms- darba daļa, svarīgākā daļa

Augšdelms- mazāk izteiksmīgākā daļa

Plecs, stāja- no visām pusēm.

Visērtākā plakne ir diafragma- necelt par augstu. Visam jābūt vienā plaknē, arī nestiept uz priekšu un neraut rokas klāt, dabiskā attālumā, it kā zīmētu uz tāfeles.

Delnu pret grīdu, skaņa it kā viegli koncentrēta, it kā turot mazu bumbiņu.

Diriģēšanā galvenais ir jānoskaidro roku funkcijas- ar kreiso roku- dod smalkāku frāzēšanu, iekritienus, noņemšanu, labā roka-pulsē, pavadījums.

Stāja- ērta, stabila, aktīva, kreiso kāju, kreiso roku uz priekšu. Dinamikā galvenais ir žesta piesātinātība, plakne, pēc tam roku funkcijas.

Žesta raksturs- stacatto, legato, marcato.

Žesta sagatavotība veido dinamiku, ja radīta noskaņa, tad var diriģēt tālāk.

! Dziesmu nedrīkst diriģēt neitrāli, bez sejas izteiksmes, acīm utt.


!Vajadzētu ,lai audzēknis izjūt delnu kā rādītāju-izteicēju, ne tikai fiziski, abstrakti.


!Mest pauzē, ja sākas ar vieglo taktsdaļu, akcentējot smago(T.Kalniņa skola)
!Legato ar mīkstās attakas sajūtu. Svarīgi neļaut krist mājieniem uz leju, bet sākt no augšas izvadīt.

Pie fortes, lai nebūtu dubultsitienu(tas rodas, ja punkts ir arī uz sagatavojuma) bumbas sprādziens-līdz punktam sasteigt, sprādziens un lēnāks atsitiens. Var trenēties uz plaknes, ārpus tās:

1. ar plaukstu atraujot cik iespējams ātri;
2. līdz elkonim atpakaļ sagatavojumu un ļaujot brīvi krist;
3. ar visu roku.

Pie iekritieniem rādīt tikai aktīvus sākumus, pārējo var nerādīt.

Savienojumi (mājienu dalīšana) – kora mūzikā kā vilnīši, lai visas taktsdaļas sasietos kopā 

(horizontālie mājieni it sevišķi). Taktsfigūra 3/2 (metrs 3 -daļīgs IVV , tādēļ 3/2, nevis 6/4 2/2 dalās, izejot no teksta akcentiem). Ja Moderato temps un metra pulsācija ir  , tad ir jādala. Jādala ir tad, kad pats diriģents jūt nepieciešamību to darīt.

Jēk. Vītoliņš “Kordiriģenta māksla”- vislabākā grāmata par taktsfigūrām.

Muzikālie vingrinājumi.

Galvenais:

- iemācīt mācīties audzēkni;
- mācīties no citiem diriģentiem;
- veidot pārliecību, audzināt ar labu vārdu un prieku.

Muzikālo vingrinājumu pamatā taktsfigūru un štrihu apgūšana, ņemot par pamatu instrumentālo mūziku, jo tur nav teksta.

Jau no I kursa rosināt:

- muzikālo domāšanu;
- iztēli;
- spēja apzināti izvēlēties diriģēšanas paņēmienus, lai atsegtu mūzikas domu;
- spēja pamatot.

Jau no 3., 4.stundā blakus vingrinājumiem var likt audzēkņiem atnest dziesmas ar tādu pašu raksturu un štrihu (rosināt domāt, meklēt). Ja atnes vairākas, katrai dziesmai var būt savs uzdevums-vienu dzied, otru spēlēt utt. Var izmantot t.dz., bet ne visus pantus.

2-3 mēnešos 40, 50 muzikāli vingrinājumi, 9-15 dziesmas, 2/4, 3/4 , 4/4, 6/8, 9/8, 12/8 .

$\frac{2}{4}$ - legato

1. Vienkāršā ritmiskā zīmējumā | □ ar frāzi, elpu.
2. E.Laumenskiene . Šūpuļa dziesmu – pirmais mājiens uzsvērts, dziļāks, otrais mājiens vieglāks.
3. A. Žilinskis “Polka” – stacatto ar asāku piesitienu.
4. P.Čaikovskis- “Zaldātiņu maršs”.
5. P.Čaikovskis.“Lelles bēres”- legato + non legato.

Šīs apgūtās štrihu variācijas noderēs lielo formu apguvei.

$\frac{3}{4}$ - (grūtāk ar 1.taktsdaļu,atbrīvoties,domāt uz priekšu).

1. H.Persels “Ārija”- izteikts legato
2. Sena angļu dziesma- vieglāks legato(vieglums)
3. J.S.Bahs“Menuets”-1.mājiens dziļš, 2.,3. mājiens stacatto
4. V.A.Mocarts “Menuets”-stacatto, graciozs

$\frac{4}{4}$ -

1. M.Zariņš “Šūpuļa dziesma”. Melodijā - | | | |
2. R.Šūmanis “Norvēģu dziesma”- akordu faktūra, smagi piesātināts žests.
3. M.Bašs “ Maršs” - *f* un non legato akcenti

$\frac{6}{8}$ - uz divi, uz viena mājiena-triole (dalītas $\frac{6}{8}$ II kursā). Im.Kalniņš “Jau ziediem rotātas pļavas” – legato, dejisku raksturu, ar vieglu piesitienu.

$\frac{9}{8}$ - Uz mājiena trioļu kustība. Lēns valsis .

$\frac{3}{8}$ - Ātrs valsis kustībā uz viens

$\frac{12}{8}$ - Trioles

1. Šūmanis "Minjama"-legato, "Variācija"- arfrāzi takts robežās,
2. S.Prokofjevs "Maršs" staccato ar kustību no pp-ff.

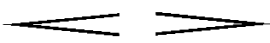
Staccato, legato un non legato

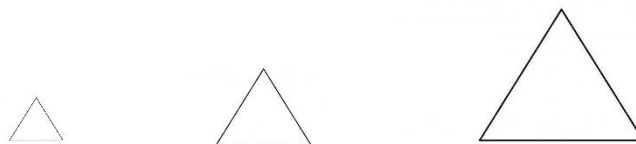
1. R.Šūmanis "Albūms jaunatnei"
2. P.Čaikovskis "Bērnu albūms"

Izmantojami mūzikas skolas klavieru klases dažādu komponistu skaņdarbi klavierēm.

Jānis Dūmiņš.

Audzēkņiem jāpārvalda ansambļa un intonācijas jautājumi.

1. audzēkņiem lielāku patstāvību;
2. stundā vairāk stilu dziesmas;
3. etīdes, piem.,  16.taktis utt.
4. metranoms (10 sek. x 6) ;
5. punkta vietā sākas skaņa(vispirms vingrinājumi uz plaknes, pēc tam uz iedomātas plaknes ar brīvi krītošu roku);
6. diriģēšanas lociņš;
7. prast iestāties uz katras takts daļas;
8. roku patstāvība-etīdes, sfornando- ar vienu roku taktēt un uz katra mājiena pēc kārtas katrā nākošā taktī dot sf.;
9. frāzēšana mūzikai jāskan jau pirms diriģēšanas, nevis jāiet pēc mūzikas;
10. mainīt diriģēšanas figūras centrus pie dažādas dinamikas(ff, pp)



11. strindžendo un animato (paātrinot, straujāk);
12. nevis atdarināšanu, bet izkopt audzēkņu vēlēšanos, individualitāti;

Katram Mūzikas vidusskolas audzēknim jādiriģē Bahs, Hendelis, Haidns, Mocarts.

J.S.Bahs- kori no kantātes 173, 143, zemnieku kantāte, h moll messa-Crusifixus divbalsīgs koris, Jāņa pasija-Noslēguma koris "Magnificat".

G.Fr.Hendelis- kantāte 112(obojas un soprāna duets), oratorija "messija"3,8,23,(fūga- labākajiem) 14,15 (rečit. kori)

J.Haidns "Gadalaiki" 2, 38, 40.

V.A.Mocarts "Rekviēms"-Confutertis, Lacrimosa, "Burvju flauta"-zvaniņu koris "Kronēšanas mesa".